

Halictus sexcinctus

Sexbandbi

Steklar, Bin



NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nationellt utdöd (RE)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Hymenoptera (steklar), **Familj:** Halictidae (vägbin), **Släkte:** *Halictus* (bandbin), **Art:** *Halictus sexcinctus* - sexbandbi (Fabricius, 1775) **Synonymer:** *Apis sexcincta* Fabricius, 1775

Kännetecken

Sexbandbi är ett påtagligt stort vägbi med en kroppslängd på 13–16 mm, honan i regel 14–15 mm medan hannarnas kroppslängd varierar mer. Honan känns igen, förutom på storleken, på den svarta bakkroppen med jämbreda gråvita band av filthår på de fyra främre segmentens bakkant (ryggplåt 1–4). Den sparsamma behåringen på mellankroppens sidor, bakkroppens ändfrans och benen är kort och jämn och är hos nykläckta individer guldbrun. Hanen har långsträckt, smal kropp och långa, gulbruna antenner med undantag för de tre yttersta segmenten som är svarta. Det sista antennsegmentet är kroklikt böjt bakåt på ett karakteristiskt sätt. De sex gulvita, breda filthårsbanden i bakkanten av varje ryggplåt kontrasterar tydligt mot den kala, brunsvarta bakkroppens översida. Arten kan i Nordeuropa endast förväxlas med det ännu något större storbandbiet *Halictus quadricinctus* som har sin nordligaste population i södra Skåne. Hos denna art är bakkroppens banden breda på sidorna men i mitten mycket smala. För bestämning av arten rekommenderas Pesenko m.fl. (2000) eller Amiet m.fl. (2001).

Utbredning och status

Totalt har endast två svenska individer av sexbandbi verifierats, båda från början av 1800-talet. Den ena, en hane, fanns i Carl Johan Schönherr (1772–1848) samling, en storsamlare entomolog som sannolikt gjorde fyndet efter 1812 då han flyttade till sitt gods Sparresäter utanför Skövde i Västergötland. Den andra, en hona, är också ett gammalt exemplar märkt "Svecia" och har tillhört Gabriel Marklin (1777–1857), som i sin samling hade ytterligare en hane och en hona av arten, tyvärr utan fyndetiketter. Etiketteringen 'Västergötland' respektive 'Svecia' på de två förstnämnda exemplaren är däremot otvetydig. Då arten är så pass stor borde den ha återfunnits om den fortfarande haft någon population kvar, men eftersom den inte belagts sedan första kvartsseket av 1800-talet måste den anses som utdöd i landet. Arten är inte känd från Norge eller Finland, men är påträffad mycket sällsynt i Danmark för med än ett sekel sedan, senast belagt 1913. Biet förekommer dessutom i stora delar av övriga Europa samt österut till Ural och Främre Orienten. I Tyskland har biet klassats som hotat. I Holland har arten under 1900-talet snabbt gått tillbaka och inte setts sedan 1986 och betraktas där som sannolikt utdöd.

Ekologi

Inga biologiska iakttagelser har gjorts av arten i Sverige och inget av de svenska beläggen är daterat. Följande fakta baserar sig därför helt på mellaneuropeiska uppgifter. Arten ansluter sannolikt till den ordinära livscykel hos andra solitära bandbin *Halictus*, vilket innebär att könsdjuren flyger under sensommar–höst och de parade honorna övervintrar och flyger under vår–försommar. Boet anläggs i jorden ofta i större och mindre kolonier i vegetationsfria partier i sandiga sydvända sluttningar, men ibland även på såväl plana ytor som i sandbranter. Boet är ett av honan grävt system av gångar ner till ett djup av 15–22 cm. De gamla honorna lever fortfarande i boet medan deras avkomma flyger ut. Man har noterat att hanarna svärmar över boplatsen och även kryper ner i bon för att nere i jorden försöka para sig med de nykläckta honorna. Biet besöker ett stort antal växter, dock särskilt korgblommiga med stora korgar såsom klintarter, tistlar och fibblor (*Centaurea*, *Cirsium*, *Crepis*, *Hieracium*, *Leontodon*, *Scorzonera*, *Taraxacum*, m.fl.) samt åkervädd *Knautia arvensis*. Analys av 97 pollenlaster på Döberitzer Heide i Brandenburg visade att pollen av *Taraxacum*-typ (*Crepis*, *Hieracium* och *Leontodon*) var den viktigaste pollenkällan (Erteld 1998).

Hot

Sammantaget uppvisar arten en tillbakagång i Västeuropa. Orsaken till detta har bara undantagsvis berörts i litteraturen. I Brandenburg konstaterade Erteld (1998) att arten är mycket känslig för igenväxningsuccession på sina boplatser som alltid är vegetationsfria. Igenväxning är säkert en av faktorerna bakom artens tillbakagång även inom större regioner. Den minskande blomrikedomen är sannolikt en annan viktig faktor. Dessutom har en liten isolerad population alltid en starkt förhöjd risk att dö ut av slumpmässiga skäl och detta kan mycket väl ha blivit ödet för förekomsten i vårt land.

Åtgärder

Efter restaurering av ett antal mycket blomrika, varma miljöer med potentiella boplatser bör man återintroducera sexbandbiet till Västergötland (O län) på platser som Kinnekulle och Österplana hed, där det en gång antagligen har funnits. Detta kan lämpligast göras med unga parade honor från Polen eller Tyskland.

Övrigt

Artepitetet såväl som det svenska namnet anspelar på hanens sex framträdande gulvita breda filthårsband.

Litteratur

- Amiet, F., Hermann, M., Müller, A. & Neumeyer, R. 2001. Apidae 3. *Fauna Helvetica* 6: 1–208.
- Burger, F. & Winter, R. 2001. *Rote Liste der Wildbienen (Hymenoptera:Apidae) Thüringens (excl. Bombus)*. Naturschutz report 18: 198–207.
- Dathe, H.H., Taeger, A. & Blank, S.M. 2001. Verzeichnis der Hautflügler Deutschlands. *Entomofauna Germanica* 4: 1–178.
- Ebmer, A.W. 1970. Die Bienen des Genus *Halictus* Latr. s. l. im Grossraum von Linz (Hymenoptera, Apidae). II. *Naturkundliches Jahrbuch der Stadt Linz 1970*: 19–82.
- Erteld, C. 1998. *Untersuchungen zur Wildbienenfauna der Döberitzer Heide, Lebensgemeinschaft an einem *Andrena vaga*-Nistplatz und Einnischung von *Anthophora bimaculata*, *Dasygaster hirtipes* und *Halictus sexcinctus* (Hymenoptera:Apidae)*. Dissertation, Fachbereich Biologie der Freie Universität Berlin. 255 s.
- Jörgensen, L. 1921. *Bier*. Danmarks Fauna 25: 1–264.
- Madsen, H.B. & Calabuig, I. 2011. Kommenteret checkliste over Danmarks *Bier* - Del 4: Halictidae (Hymenoptera, Apoidea). *Ent. Meddr* 79: 85-114.
- Nilsson, L.A. 2003. *Prerevisional checklist and synonymy of the bees of Sweden (Hymenoptera: Apoidea)*. ArtDatabanken, Uppsala. 114 s.
- Peeters T.M.J., Raemakers, I.P. & Smit, J. 1999. *Voorlopige atlas van de Nederlandse bijen*. European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- Pesenko, Y.A., Banaszak, J., Radchenko, V.G. & Cierznia, T. 2000. *Bees of the family Halictidae (excluding Sphecodes) of Poland: taxonomy, ecology, bionomics*. Wydawnictwo Uczelniane, Bydgoszcz.
- Smied-Egger, C., Risch, S. & Niehuis, D. 1995. Die Wildbienen und Wespen von Rheinland-Pfalz (Hymenoptera, Aculeata). Fauna und Flora in Rheinland-Pfalz. *Zeitschrift für Naturschutz*. Beiheft 16: 1–296.
- Svensson, B.G., Erlandsson, S. & Janzon, L.-Å. 1990. Catalogus Insectorum Sueciae. Hymenoptera, Apoidea. 2. Andrenidae and Halictidae. *Ent. Tidskr.* 111: 47–52.
- Westrich, P. 1990. Die Bienen Baden-Württembergs I–II. 2a uppl. Ulmer, Stuttgart.

Författare

L. Anders Nilsson & Björn Cederberg 2007. Rev. Björn Cederberg 2013.